

Effektiva metoder för att förebygga gonorré – en litteraturöversikt

Gonorré ökar i Sverige. Infektionen ger inte alltid symptom men kan ha konsekvenser för hälsan. Det är därför nödvändigt att arbeta förebyggande för att minska spridningen. Som vägledning har Folkhälsomyndigheten låtit göra en litteraturöversikt om effektiva metoder för att förebygga gonorré.

Flest fall bland män och unga

Mellan 2016 och 2017 ökade antalet nya fall av gonorré med 42 procent, från 1 778 till 2 533 fall. Därefter har ökningen fortsatt och mellan 2018 och 2019 ökade fallen med 20 procent, från 2 715 till 3 245 fall. Under 2019 var antalet nya fall 31,4 per 1 000 000 invånare.

Majoriteten av fallen både 2018 och 2019 var män. Under 2018 var drygt hälften av fallen män som har sex med män (MSM).

Unga drabbas mest. Av det totala antalet fall av gonorré under 2019 var 46 procent unga mellan 20–29 år.

Studiens resultat i sammanfattning

Litteraturöversikten visar att det finns utvärderade och effektiva metoder för att förebygga gonorré. Metoderna fokuserar främst på att förändra beteenden genom interventioner individuellt eller i grupp.

Slutsatsen är att förebyggande interventioner bör fokusera på att förändra individers beteenden. Detta kan göras genom riskreducerande samtal, exempelvis i samband med smittspårning.

För att interventionen ska få önskad effekt är det viktigt att individen genom samtalet blir medveten om och förstår

- vad gonorré är
- hur det smittar
- vilka risker det egna beteendet kan medföra.

Fakta om gonorré

Gonorré är en sexuellt överförbar bakterieinfektion, som överförs genom vaginala eller anala samlag eller oralsex. Infektionen ger inte alltid symptom. Obehandlad kan den bland annat leda till infertilitet hos män och kvinnor genom inflammation i bitestiklar, prostata eller äggledare.

Gonorré kan behandlas med antibiotika, men resistens mot antibiotika hos gonorrébakterien blir allt vanligare. Risken är därför att det i framtiden inte finns någon behandling som kan läka infektionen.

I Sverige är gonorré klassad som en allmänfarlig och smittspårningspliktig sjukdom enligt smittskyddslagen.

Fokus på att ändra beteenden

De flesta studier fokuserade på metoder för att förändra beteenden, till exempel genom samtal, rådgivning, workshops eller gruppdiskussioner. Metoderna fokuserade oftast på ökad kondomanvändning, ökad riskmedvetenhet och minskat riskbeteende, samt ökad kunskap om sexuellt överförda infektioner (STI) och hiv.

Interventionerna baserades vanligen på beteendevetenskapliga teorier, exempelvis socialkognitiv teori, Health Belief Model och self efficacy-teorin.

Individuella interventioner

Interventioner som genomfördes individuellt kunde bestå av samtal mellan patienten och personalen om exempelvis kondomanvändning eller information om symptom på olika STI. Det kunde också vara en digital interaktiv metod där studiedeltagaren fick personligt anpassade meddelanden utifrån sina svar på frågor om demografi och sexuellt riskbeteende. I kontrollgruppen, dvs. de som inte ingick i interventionen, var sannolikheten nästan två

gångar högre att ha fått gonorré eller klamydia jämfört med de som tillhörde interventionsgruppen.

Gruppinterventioner

Interventioner som genomfördes i grupp och som visade effektiva resultat vände sig till olika målgrupper i olika delar av världen. Exempel var skolelever, kvinnor i fertil ålder, personer som säljer sex och högriskindivider som rekryterats från olika kliniker. Andra studier riktade sig till en bred allmänhet med information om kondomanvändning, gratis kondomer, hiv/STI-testning och samtal.

Några studier beskrev metoder med enskilda riskreducerande samtal i kombination med gruppträffar, där fokus var kondomanvändning och ökad kunskap om hiv/STI.

Studiernas resultat i en svensk kontext

Uppföljningstiderna där man mätt förändringar skiljer sig mycket åt i studierna, från några månader upp till flera år. Det gör det svårt att jämföra dem sinsemellan. Långsiktiga effekter av interventionerna mättes sällan.

Ingen av studierna gjordes i ett europeiskt land med det folkhälsoarbete och den hälso- och sjukvårdskontext som finns här. Det innebär att studiernas resultat inte omedelbart kan överföras till en svensk kontext.

Så gjordes studien

Syftet med litteraturoversikten var att identifiera aktuell kunskap om effektiva metoder för att förebygga gonorré. Strukturerade sökningar genomfördes i fyra vetenskapliga databaser och artiklarna granskades sedan av två personer separat.

För att inkluderas skulle studierna vara riktade mot gonorré och utvärdera en *primärpreventiv* insats som visat effektiva resultat. Primärprevention innebär insatser för att förebygga infektion och främja hälsa, till exempel informationskampanjer och kliniska insatser såsom vaccinationer. Studierna skulle också konstatera en minskning av gonorré, antingen mätt i *prevalens* (= andelen i en population som har en sjukdom vid en given tidpunkt) eller *incidens* (= antal *nya* fall av en sjukdom i en population under en viss tid).

70 artiklar lästes i sin helhet och 21 artiklar inkluderades. De flesta studierna hade gjorts i USA och resten i olika låg- och medelinkomstländer i världen. Många av metoderna riktade sig till specifika målgrupper såsom sexarbetare, särskilda riskgrupper (t.ex. MSM eller personer som har oskyddat sex) eller etniska minoritetsgrupper.

Studien utfördes 2019 av Enheten för hälsoutveckling inom Region Stockholm, på uppdrag av Folkhälsomyndigheten, som ett led i att uppfylla den nationella strategin mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar.